

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

پایش تحولات تجاری : مروری بر آخرین پیش‌بینی‌ها از اقتصاد و تجارت جهانی، تمهیدات تجاری کشورها و ایران

شماره ۶

چکیده

شیوع ویروس تأثیر قابل توجهی بر روی اقتصاد جهانی برجای گذاشت و منجر به بروز اختلالاتی در مسیر ادامه روند مبادلات تجاری در جهان شده است. این همه‌گیری ضمن مبتلا کردن نزدیک به سه میلیون نفر در جهان و افزایش فزاینده تلفات آن، سبب شده تا کشورها برای جلوگیری و مقابله با این ویروس تمهیدات خاصی اندیشیده و اقدامات تجاری مناسب در جهت محافظت از سلامت و بهداشت مردم و همچنین تامین امنیت غذایی بکار گیرند. بخشی از این اقدامات به شکل اعمال محدودیت‌ها به طور خاص بر محصولات مرتبط با بهداشت و سلامت از قبیل لوازم پزشکی و آزمایشگاهی، ماسک‌ها و دستکش‌ها و تجهیزات کمک تنفسی بوده است. گزارش حاضر مروری بر وضعیت کلی اقتصاد و تجارت جهانی و آخرین تحولات تجارت و سیاست‌های تجاری با تمرکز بر اقلام دارویی و پزشکی داشته است که خلاصه یافته‌های آن به شرح زیر است:

۱- برآوردها از وضعیت اقتصاد و تجارت جهان در پی شیوع ویروس کرونا

- کاهش ۵۰ درصدی نرخ رشد اقتصادی جهان از سوی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)؛
- کاهش نرخ رشد اقتصادی چین به کمتر از ۵ درصد در سال ۲۰۲۰، در مقایسه با نرخ رشد ۶/۱ درصدی آن کشور در سال ۲۰۱۹؛
- نرخ رشد ۰/۳ درصدی برای آلمان و تشدید رشد کاهشی تا ۰/۵- درصد در صورت تداوم شیوع کرونا در میان شرکای اصلی این کشور (چین، ژاپن، کره جنوبی و ایتالیا)؛
- کاهش بین ۱۳ تا ۳۲ درصدی تجارت جهان؛
- کاهش ۲/۸ تا ۴/۷ درصدی تجارت خدمات در جهان؛
- افزایش ۲۵ درصدی هزینه‌های لجستیک بین‌المللی.

۲- تمهیدات گمرکی کشورها در رابطه با شیوع ویروس کرونا

- محدودیت‌های صادراتی در زمینه فرآورده‌های دارویی و پزشکی
  - هند، لغو ممنوعیت صادرات برخی محصولات دارویی (۲۰۲۰/۰۴/۱۷)؛
  - صربستان، ممنوعیت صادرات ۳۰ روزه بر داروهای خاص (۲۰۲۰/۰۴/۱۵)
  - کلمبیا، عدم استثنای فرآورده‌های دارویی از مالیات بر ارزش افزوده (۲۰۲۰/۰۴/۱۵)
  - کره جنوبی، ایجاد محدودیت در صادرات ماسک و لغو اخذ تعرفه از واردات آن (۲۰۲۰/۰۴/۱۴)
  - سوئیس، حذف تعرفه‌های تجهیزات محافظ شخصی (۲۰۲۰/۰۴/۰۸)
- محدودیت‌های صادراتی در زمینه مواد غذایی
  - ویتنام، جایگزینی ممنوعیت صادرات برنج با سهمیه صادراتی (۲۰۲۰/۰۴/۱۱)

- رومانی، تعلیق صادرات غلات، آرد، شکر و برخی محصولات دیگر (۲۰۲۰/۰۴/۱۰)
- ترکیه، محدودیت صادراتی برای انواع لیموها (۲۰۲۰/۰۴/۰۷)
- کامبوج، تعلیق صادرات برنج و برخی محصولات دریایی (۲۰۲۰/۰۴/۰۵)

۳- بازیگران اصلی تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی جهان

- ۵/۲ درصد تجارت جهانی مربوط به فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی است؛
- صادرکنندگان عمده این محصولات، کشورهای آلمان، ۱۳۶ میلیارد دلار (۰/۷ درصد)؛ آمریکا، ۱۱۷ میلیارد دلار (۰/۶ درصد)؛ سوئیس، ۹۰ میلیارد دلار و (۰/۵ درصد)؛ هلند، ۷۳ میلیارد دلار (۰/۴ درصد) و بلژیک، ۶۶ میلیارد دلار (۰/۴ درصد) می‌باشند.
- واردکنندگان عمده این محصولات کشورهای آمریکا، ۱۹۳ میلیارد دلار (۱/۰۲ درصد)؛ آلمان، ۸۷ میلیارد دلار (۰/۵ درصد)؛ چین، ۶۵ میلیارد دلار (۰/۳ درصد)، بلژیک، ۵۷ میلیارد دلار (۰/۳ درصد)؛ و هلند، ۵۳ میلیارد دلار (۰/۳ درصد) می‌باشند.
- محدودیت‌های اعمال شده از سوی کشورهای فوق در زمینه تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی به جهت تامین نیازهای داخلی خود مشکلات زیادی را برای سایر کشورها بوجود آورده است.

۴- وضعیت موانع تعرفه‌ای فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در جهان

- نیمی از کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت اقدام به حذف موانع تعرفه‌ای برای داروها و فرآورده‌های دارویی در تجارت درون‌گروهی کردند؛ اما کشورهای زیادی نیز علی‌رغم شیوع ویروس کرونا و نیاز مردم به فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی همچنان تعرفه‌های بالایی را بر واردات اعمال می‌کنند؛
- توصیه سازمان بهداشت جهانی در خصوص تعدیل تعرفه تجهیزات محافظت شخصی است که در شرایط فعلی از تقاضای بیشتری برخوردار است. تعرفه این اقلام حدود پنج برابر تعرفه داروها و فرآورده‌های دارویی می‌باشد.

۵- وضعیت اقتصاد ایران در پی شیوع ویروس کرونا

- مطابق ارزیابی صندوق بین‌المللی پول (در ماه آوریل سال جاری)، نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۱۸ منفی ۵/۴ و برای سال ۲۰۱۹ منفی ۷/۶ بوده است و همچنین این نهاد بین‌المللی پیش‌بینی کرده است که نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۰ با توجه به تشدید تحریم‌ها، افت قیمت نفت و شیوع ویروس کرونا به منفی ۶ درصد برسد؛ این در حالی است که پیش‌بینی قبلی این نهاد از رشد اقتصادی ایران، صفر درصد بوده است.
- اختلال در تأمین مواد و کالاهای واسطه‌ای مورد نیاز شرکت‌ها و کارخانه‌های ایرانی از جمله خودروسازی در اثر افت روابط تجاری با شریک اول تجاری (کشور چین)؛
- اختلال در مسیرهای تأمین منابع ارزی بدلیل محدود شدن صادرات ایران به کشورهای همسایه به ویژه عراق، افغانستان و ترکیه، ایجاد منابع ارزی از کانال صادرات غیرنفتی را با مشکلاتی روبه رو کرده است.

۶- نقش برجسته ۱۵ کشور همسایه در تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران

- سهم فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در دوره (۲۰۱۷-۲۰۱۸) در کل صادرات غیرنفتی کشور، یک درصد و در کل واردات کشور ۴/۴ درصد بوده است؛

- ۱/۵ درصد صادرات و ۴/۸ درصد واردات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی به تجارت با ۱۵ کشور همجوار اختصاص داشته است؛
- سهم کشورهای همسایه در صادرات و واردات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران به ترتیب ۷۰ درصد و ۲۲ درصد است؛

۷- آسیب به بازار صادراتی تجهیزات پزشکی ایران

- از دست رفتن بازار تجهیزات پزشکی در اثر شیوع ویروس کرونا بدلیل قطع زنجیره ارزش آندسته از کالاهای تولید شده ایران با برند خارجی که دارای نشان تجهیزات استاندارد پزشکی اروپا (CE) بوده و به دلیل کیفیت و قیمت مناسب به کشورهای اروپایی مانند آلمان و ایتالیا صادر می‌شوند؛
- بیم از دست رفتن بازار آندسته از کالاها و تجهیزات پزشکی با نشان ساخت ایران که به کشورهای آسیایی میانه، آمریکای لاتین، عراق، افغانستان و سوریه صادر می‌شدند و هم اکنون بدلیل محدودیت‌های مرزی روند صادراتی آنها دچار اختلال شده است؛
- محدودیت بازار برخی دیگر از تجهیزات پزشکی ایران که به صورت دانش فنی یا قطعات صادر شده و در کشورهای دریافت‌کننده مانند آلمان، سوئد، بلاروس، مالزی، چک و روسیه مراحل مونتاژ، تست، کالیبراسیون، بسته‌بندی و برچسب‌گذاری روی آن انجام می‌گیرد.

۸- آخرین تدابیر و تمهیدات گمرکی ایران برای مقابله با کرونا

- ممنوعیت صادرات تجهیزات محافظت شخصی مانند ماسک، لباس گان، دستکش؛ محصولات بهداشتی مانند آب ژاول، ضدعفونی کننده‌ها، صابون، مایعات شوینده، الکل؛
- موافقت با حمل یک سره و ترخیص شبانه‌روزی کیت‌های تشخیصی و سایر لوازم پزشکی و آزمایشگاهی با رعایت مقررات مربوطه؛
- موافقت با حمل یکسره مواد اولیه محصولات بهداشتی و ضدعفونی کننده و تجهیزات پزشکی و خروج شبانه‌روزی این مواد، در صورت نیاز به تعیین ماهیت کالای وارده و ارائه سابقه ترخیص توسط واحد تولیدی وارد کننده، نسبت به پذیرش سابقه ترخیص کالا حتی در مسیر قرمز؛
- ترخیص کالاهای با مجوز حداقل اسناد در صورت ارائه مجوز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بصورت خارج از نوبت و در حداقل زمان ممکن از کلیه گمرکات کشور؛
- معافیت از پرداخت حقوق ورودی دارو و لوازم طبی و بیمارستانی مورد احتیاج درمانی و بهداشتی مؤسسات خیریه و عام المنفعه با گواهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همچنین وسائط نقلیه از جمله آمبولانس، خودروهای فرماندهی امداد و نجات، خودروهای ویژه امداد و نجات به استثناء سواری، بالگرد و قایق امدادی؛
- هماهنگی با مراجع قانونی جهت انتقال و عبور کانتینرهای حاوی محموله‌های پزشکی یا کیت‌های آزمایشگاهی به کشور که بدلائل مختلف در برخی از مرزهای کشور متوقف و اجازه ادامه مسیر به آنها داده نشده است.

شیوع کرونا محدودیت‌هایی برای بازار صادراتی تجهیزات پزشکی ایران ایجاد نموده و برخی بازارها از دست رفته است؛ اما طی مدت شیوع ویروس کرونا، تولید فرآورده‌های دارویی، مواد بهداشتی و تجهیزات پزشکی در دستور کار بسیاری از شرکت‌ها و بنگاه‌های برخوردار از ظرفیت مناسب در این خصوص قرار گرفته است، لذا توسعه تجارت مازاد بر مصرف این اقلام می‌تواند در دستور کار قرار گیرد. مطابق بررسی‌ها، سهم فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در دوره (۲۰۱۷-۲۰۱۸) در کل صادرات غیرنفتی کشور، یک درصد و در کل واردات کشور ۴/۴ درصد بوده است؛ ۱۵ کشور همسایه نقش برجسته‌ای در تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران دارند، بطوری که ۷۰ درصد صادرات و ۲۲ درصد واردات کشور در تجارت این محصولات با کشورهای همسایه بوده است. با توجه به اهداف کشور در توسعه همکاری‌های اقتصادی و تجاری با ۱۵ کشور همسایه، فرصت مناسبی جهت توسعه همکاری‌های در زمینه محصولات مذکور وجود دارد.

فهرست مطالب

۶.....	۱- مقدمه
۶.....	۲- آخرین برآوردها از وضعیت اقتصاد و تجارت جهان در پی شیوع ویروس کرونا
۸.....	۳- تمهیدات گمرکی کشورها در رابطه با شیوع ویروس کرونا
۸.....	۳-۱- محدودیت‌های صادراتی در زمینه فرآورده‌های دارویی و پزشکی (۱۹ آوریل ۲۰۲۰):
۸.....	۳-۲- محدودیت‌های صادراتی در زمینه مواد غذایی (۱۹ آوریل ۲۰۲۰):
۹.....	۴- بازیگران اصلی تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی جهان و اقدامات محدودکننده تجاری
۱۰.....	۵- وضعیت موانع تعرفه‌ای فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در جهان
۱۱.....	۶- وضعیت اقتصاد ایران در پی شیوع ویروس کرونا
۱۲.....	۷- اهمیت ۱۵ کشور همسایه در تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران (۲۰۱۷-۲۰۱۸)
۱۴.....	۸- آسیب به بازار صادراتی تجهیزات پزشکی ایران
۱۴.....	۹- آخرین تدابیر و تمهیدات گمرکی ایران برای مقابله با کرونا
۱۴.....	۹-۱- حوزه صادرات
۱۴.....	۹-۲- حوزه واردات
۱۵.....	۱۰- جمع بندی
۱۸.....	۱۱- منابع
۱۹.....	۱۲- پیوست

۱- مقدمه

شیوع ویروس تأثیر قابل توجهی بر روی اقتصاد جهانی برجای گذاشت و منجر به بروز اختلالاتی در مسیر ادامه روند مبادلات تجاری در جهان شده است. این همه‌گیری ضمن مبتلا کردن نزدیک به سه میلیون نفر در جهان و افزایش فزاینده تلفات آن، سبب شده تا کشورها برای جلوگیری و مقابله با این ویروس تمهیدات خاصی اندیشیده و اقدامات تجاری مناسب در جهت محافظت از سلامت و بهداشت مردم و همچنین تامین امنیت غذایی بکار گیرند. بخشی از این اقدامات به شکل اعمال محدودیت‌ها به طور خاص بر محصولات مرتبط با بهداشت و سلامت از قبیل لوازم پزشکی و آزمایشگاهی، ماسک‌ها و دستکش‌ها و تجهیزات کمک تنفسی بوده است.

در این گزارش به بررسی آخرین وضعیت اقتصاد و تجارت جهانی، اقدامات و محدودیت‌های اعمالی بر تجارت در جهان و ایران و بطور خاص بر مواد غذایی، فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی پرداخته می‌شود. با توجه به اهمیت تجارت ایران با ۱۵ کشور همسایه، در بخش دیگری از گزارش تمرکز بر وضعیت تجارت ایران با کشورهای مذکور در صادرات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی می‌باشد.

۲- آخرین برآوردها از وضعیت اقتصاد و تجارت جهان در پی شیوع ویروس کرونا

- کاهش ۵۰ درصدی نرخ رشد اقتصادی جهان: سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) پیامدهای ناشی از شیوع ویروس کرونا را بزرگترین چالش اقتصادی جهان پس از بحران مالی سال ۲۰۰۸ اعلام کرده؛ به گونه‌ای که نرخ رشد اقتصادی جهان ۵۰ درصد کاهش می‌یابد. پیش‌بینی شده است که نرخ رشد اقتصادی چین برای سال ۲۰۲۰ به کمتر از پنج درصد (۴/۹ درصد) و در بدبینانه‌ترین حالت به ۳/۵ درصد خواهد رسید. این در حالی است که نرخ رشد اقتصادی این کشور در سال ۲۰۱۹ در حدود ۶/۱ درصد بوده است. در چین میزان آثار مخرب ویروس کرونا به گونه‌ای بوده است که چرخه تولید در این کشور مختل شده و حجم کاهش تقاضای جهانی از این کشور طی ۱۶ سال گذشته بی سابقه بوده است که نتیجه این امر افزایش قابل توجه بیکاری در طی چند ماه گذشته بوده است. سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) نرخ رشد اقتصادی آلمان در سال ۲۰۲۰ را ۰/۳ درصد تخمین زده است. همچنین اتحادیه سراسری صنایع آلمان در گزارش خود رکود شدید اقتصادی کشور را در سال جاری پیش‌بینی کرده است؛ در این گزارش آمده است که اگر شیوع این بیماری در میان شرکای اصلی آلمان (چین، ژاپن، کره جنوبی و ایتالیا) تا سه ماهه دوم سال جاری (۲۰۲۰) کنترل نشود، نرخ رشد اقتصادی آلمان به ۰/۵- درصد و حتی کمتر کاهش می‌یابد. لذا مسئولان اتحادیه

سراسری صنایع آلمان از دولت آلمان خواسته از سیاست بودجه بدون کسری فاصله بگیرد و برای مقابله با پیامدهای اقتصادی این بیماری اقدام به سرمایه‌گذاری کند. این سیاست از سوی کشورهای چین و آمریکا نیز اجرا شده است.

● **کاهش بین ۱۳ تا ۳۲ درصدی تجارت جهان:** سازمان تجارت جهانی از کاهش بین ۱۳ درصد تا ۳۲ درصدی تجارت بین الملل هشدار داده که به دلیل توقف اجباری کسب و کارها و کاهش اجتناب‌ناپذیر فعالیت‌های تولیدی و تجاری بروز خواهد کرد و دوام آن به طول زمان این توقف بستگی دارد.

● **کاهش چشمگیر تجارت صنایع داروسازی و پزشکی، صنایع غذایی و بخش گردشگری:** براساس گزارش سازمان جهانی تجارت بیشترین آسیب را صنایع داروسازی و تجهیزات پزشکی و صنایع غذایی و پس از آن در بخش خدماتی بخش گردشگری خواهند داشت. به طوری که این وضعیت سبب بروز گسترده بیکاری و تبعات اجتماعی و اقتصادی بسیاری به همراه خواهد داشت.

● **کاهش ۲/۸ تا ۴/۷ درصدی تجارت خدمات:** براساس پیش‌بینی سازمان جهانی تجارت، با شیوع ویروس کرونا تجارت بخش‌های خدماتی نیز به دلیل اعمال محدودیت‌های حمل و نقل، ممنوعیت سفرهای غیرضروری و تعطیل شدن بسیاری از مؤسسات خرده فروشی و مهمان نوازی به طور مستقیم تحت تأثیر این ویروس قرار گرفته و کاهشی بین ۲/۸ تا ۴/۸ درصد خواهد داشت.^۱

● **آسیب جدی به زنجیره‌های ارزش جهانی و تغییر ماهیت زنجیره‌های ارزش جهانی به زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای:** براساس پیش‌بینی‌های سازمان تجارت و توسعه بین‌الملل با محدود شدن فعالیت بنگاه‌های تأمین‌کننده زنجیره‌های ارزش جهانی پس از شیوع ویروس کرونا، سازماندهی این زنجیره به نحوی که باعث حفظ تعادل در تولید جهانی شود، به مساله‌ای مهم و کلیدی تبدیل شده است؛ به گونه‌ای که پیش‌بینی می‌شود ماهیت زنجیره‌های ارزش جهانی تغییر کرده و زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای از اهمیت بیشتری برخوردار شوند. ساختار و ماهیت زنجیره ارزش‌های جهانی با جریان داده‌های مرزی و فناوری‌های جدید، از جمله پلتفرم‌های دیجیتال، اینترنت اشیا و اتوماسیون و هوش مصنوعی، تغییر می‌یابند. همچنین منطقه‌ای شدن تولید بعد از شرایط فعلی نیز مورد توجه قرار خواهد گرفت؛ به عبارت دیگر گرایش به سمت محلی‌سازی تامین‌کنندگان مورد توجه قرار می‌گیرد.

● **آسیب به زنجیره ارزش صنعت خودروسازی:** در پی شیوع ویروس کرونا صنایع خودروسازی زودتر از سایر صنایع شوک را احساس کرد. چرا که صنعت خودروسازی چین بعنوان تأمین‌کننده اصلی قطعات خودرو در

¹ . Services trade growth weakens as COVID-19 crisis hits global economy. <https://www.wto.org/>

حال حاضر کمتر از ۵۰ درصد تولید خود در قبل از شیوع ویروس کرونا را تولید می‌کند^۲. این کاهش تولید تأثیر مهمی بر روی زنجیره ارزش داخلی و خارجی ایجاد کرده و به تبع آن تولید در سایر کشورها نیز به تعویق افتاده یا قطع شده و ضربه بسیار سنگینی به بازار خودرو وارد کرده است.

• **آسیب به زنجیره ارزش جهانی صنایع الکترونیکی:** در پی شیوع ویروس کرونا تولیدکنندگان قطعات الکترونیکی نیز مستقیماً تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. به طوری که شرکت اپل بیش از ۱۵ درصد از بازار خود را در طی هفته اول ماه آوریل سال ۲۰۲۰ از دست داد؛ این در حالی است که ۴۳ کشور جهان با این شرکت همکاری دارند و در شرایط فعلی، کارخانه‌های تولیدی آن‌ها با کمبود قطعه مواجه شده و در نتیجه تولید آنها متوقف شده است.

• **افزایش ۲۵ درصدی هزینه‌های لجستیک بین‌المللی:** براساس گزارش سازمان جهانی تجارت و مرکز تجارت بین‌الملل در پی شیوع ویروس کرونا هزینه‌های لجستیک بین‌المللی به دلیل اختلال در زنجیره‌های ارزش جهانی، توقف سفرهای تجاری و محدودیت‌های لجستیک به طور متوسط ۲۵ درصد افزایش یافته است.

۳- تمهیدات گمرکی کشورها در رابطه با شیوع ویروس کرونا

۳-۱- محدودیت‌های صادراتی در زمینه فرآورده‌های دارویی و پزشکی (۱۹ آوریل ۲۰۲۰):

- هند، ممنوعیت صادرات برخی محصولات دارویی را برداشت. (۲۰۲۰/۰۴/۱۷)
- صربستان، ممنوعیت صادرات ۳۰ روزه بر داروهای خاص وضع کرد. (۲۰۲۰/۰۴/۱۵)
- کلمبیا، فرآورده‌های دارویی را از مالیات بر ارزش افزوده مستثنی نکرده است. (۲۰۲۰/۰۴/۱۵)
- کره جنوبی، ضمن ایجاد محدودیت در صادرات ماسک، اخذ تعرفه از واردات ماسک را نیز لغو کرد. (۲۰۲۰/۰۴/۱۴)
- سوئیس، تعرفه‌های تجهیزات محافظ شخصی را حذف کرد. (۲۰۲۰/۰۴/۰۸)

۳-۲- محدودیت‌های صادراتی در زمینه مواد غذایی (۱۹ آوریل ۲۰۲۰):

- ویتنام، ممنوعیت صادرات برنج را با سهمیه صادراتی جایگزین کرد. (۲۰۲۰/۰۴/۱۱)
- رومانی، صادرات غلات، آرد، شکر و برخی محصولات دیگر را به حالت تعلیق در آورد. (۲۰۲۰/۰۴/۱۰)
- ترکیه، محدودیت صادراتی را برای انواع لیموها صادر کرد. (۲۰۲۰/۰۴/۰۷)
- کامبوج، صادرات برنج و برخی محصولات دریایی را به حالت تعلیق در آورد. (۲۰۲۰/۰۴/۰۵)

^۲ در گزارش شرکت بازرسی کیفیت در این زمینه تأکید شده که بیش از ۳۴ میلیارد دلار قطعات خودرو (۸۰ درصد) هر سال توسط چین تأمین می‌شوند.

۴- بازیگران اصلی تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی جهان و اقدامات محدودکننده تجاری

- سهم فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی از کل تجارت جهانی: ۵/۲ درصد
- صادرکنندگان عمده:
  - آلمان، ۱۳۶ میلیارد دلار (۰/۷ درصد)؛ آمریکا، ۱۱۷ میلیارد دلار (۰/۶ درصد)؛ سوئیس، ۹۰ میلیارد دلار و (۰/۵ درصد)؛ هلند، ۷۳ میلیارد دلار (۰/۴ درصد) و بلژیک، ۶۶ میلیارد دلار (۰/۴ درصد)؛
- واردکنندگان عمده:
  - آمریکا، ۱۹۳ میلیارد دلار (۱/۰۲ درصد)؛ آلمان؛ ۸۷ میلیارد دلار (۰/۵ درصد)؛ چین، ۶۵ میلیارد دلار (۰/۳ درصد)، بلژیک، ۵۷ میلیارد دلار (۰/۳ درصد)؛ هلند، ۵۳ میلیارد دلار (۰/۳ درصد)
- تأمین بیش از نیمی از تقاضای جهان در ماسک‌های صورت توسط سه کشور چین، آلمان و آمریکا؛
- تأمین بیش از نیمی از دستگاه‌های کمک تنفسی جهان توسط کشورهای سنگاپور (۱۸ درصد)، آمریکا (۱۶ درصد)، هلند (۱۰ درصد) و چین (۱۰ درصد)؛
- چین
  - اختصاص ۴۹ درصد از صادرات تجهیزات محافظت شخصی جهان به خود؛
  - ۲۲ درصد از صادرات لوازم پزشکی و آزمایشگاهی جهان به خود؛
  - کاهش سهم و جایگاه چین در محصولات فوق با توجه به اعلام ممنوعیت صادرات هرگونه کیت‌ها و لوازم آزمایشگاهی تشخیصی در اول آوریل سال ۲۰۲۰ در پی شیوع بیماری کرونا؛
  - قبل از شیوع ویروس کرونا تعرفه واردات لوازم پزشکی و آزمایشگاهی به طور متوسط ۷/۴ درصد بوده است که با شیوع این ویروس از تاریخ ۶ فوریه ۲۰۲۰ نرخ تعرفه واردات لوازم آزمایشگاهی را کاهش داد.
- فرانسه:
  - ۶۵ درصد صادرات دارو و فرآورده‌های دارویی جهان به فرانسه اختصاص دارد (سال ۲۰۱۹) که با توجه به ممنوعیت صادرات هیدروکسی کلروکین (مواد اولیه ساخت داروهای خودایمنی واگیردار) از ۲۶ مارس ۲۰۲۰ سهم صادراتی این کشور کاهش پیدا خواهد کرد.
- آلمان:
  - ۱۳ درصد صادرات تجهیزات محافظت شخصی جهان به آلمان اختصاص دارد (سال ۲۰۱۹) که با توجه به ممنوعیت صادرات ماسک، عینک و دستکش از ۱۹ مارس ۲۰۲۰، سهم صادراتی این کشور کاهش پیدا خواهد کرد.
- سوئیس:

○ در تاریخ ۲۶ مارس ۲۰۲۰ صادرات هرگونه محصولات محافظت شخصی را منوط به ارائه مجوز صادرات اعلام کرد. در سال ۲۰۱۹ سهم صادراتی این دسته از محصولات از کل فرآورده های دارویی و تجهیزات پزشکی ۲ درصد بوده است که با اعلام این محدودیت شاهد کاهش سهم صادراتی آن خواهد بود.

• انگلستان:

○ در تاریخ ۲ آوریل صادرات تجهیزات محافظت شخصی را محدود و منوط به ارائه مجوز صادرات اعلام کرد. در سال ۲۰۱۹ سهم صادراتی ۱۰ درصد در تجهیزات محافظت شخصی در میان فرآورده های دارویی و تجهیزات پزشکی داشته است.

• آمریکا:

○ در تاریخ ۳ آوریل ممنوعیت صادراتی بر روی تجهیزات محافظت شخصی به خصوص دستکش و ماسک اعلام کرد. در سال ۲۰۱۹ سهم صادراتی ۱۲ درصدی در این محصولات داشته است.

• ایرلند:

○ در تاریخ ۲۰ مارس ۲۰۲۰ صادرات لوازم پزشکی و آزمایشگاهی و تجهیزات محافظت شخصی را ممنوع اعلام کرد. سهم صادراتی این محصولات در سال ۲۰۱۹ در حدود ۲۴ درصد بوده است.

○ در تاریخ ۲۸ مارس ۲۰۲۰ صادرات هر گونه دستگاه های اکسیژن مصنوعی و دستگاه های کمک تنفسی را با توجه به تقدم نیاز داخل، ممنوع اعلام کرد^۳.

• سوئیس:

○ از تاریخ ۱۰ آوریل سال ۲۰۲۰ عوارض گمرکی تجهیزات محافظت شخصی را کاهش داده و ضمن آن سهمیه واردات را افزایش دهد.

۵- وضعیت موانع تعرفه‌ای فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در جهان

- تعرفه بر واردات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی: بطور متوسط ۵/۸ درصد و پایین‌تر از متوسط تعرفه بر محصولات غیرکشاورزی (۷/۶ درصد)؛
- داروها و فرآورده‌های دارویی: بطور متوسط ۲/۱ درصد؛
- تجهیزات پزشکی^۴: بطور متوسط ۳/۴ درصد؛
- لوازم پزشکی و آزمایشگاهی: بطور متوسط ۶/۲ درصد؛

³<https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/coronavirus-oxygen-equipment-meant-for-ireland-held-back-by-italy-1.4214229>

^۴ تجهیزات پزشکی جزء محصولات پیچیده می باشد و عمده‌ترین آنها که برای مقابله با ویروس Civid-19 مورد استفاده قرار می‌گیرند شامل میکروسکوپ، اسکنر اولتراسونیک، دستگاه های کمک تنفسی و دستگاه های تهویه هوا هستند.

- تجهیزات محافظت شخصی: بطور متوسط ۱۱/۵ درصد؛
- نیمی از کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت اقدام به حذف موانع تعرفه‌ای برای داروها و فرآورده‌های دارویی در تجارت درون‌گروهی کردند؛ اما کشورهای زیادی علیرغم شیوع ویروس کرونا و نیاز مردم به فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی همچنان تعرفه‌های بالایی را بر واردات اعمال می‌کنند؛
- توصیه سازمان بهداشت جهانی در خصوص تعدیل تعرفه تجهیزات محافظت شخصی است که در شرایط فعلی از تقاضای بیشتری برخوردار است. تعرفه این اقلام حدود پنج برابر تعرفه داروها و فرآورده‌های دارویی می‌باشد.

۶- وضعیت اقتصاد ایران در پی شیوع ویروس کرونا

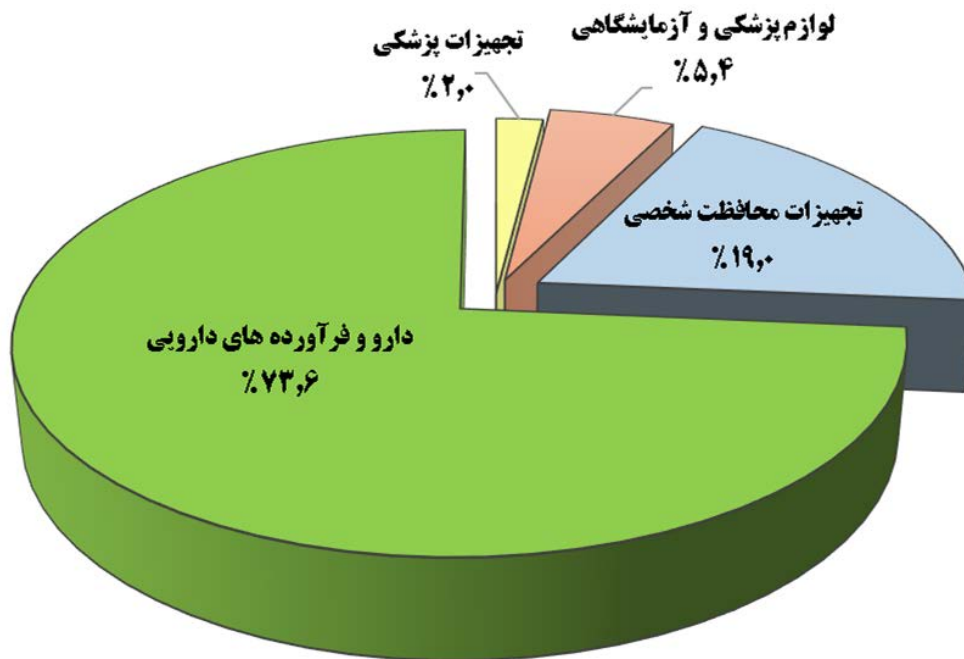
- رشد اقتصادی منفی، کسری بودجه و کاهش منابع ارزی، حداقل تورم ۲۵ درصدی:
  - مطابق ارزیابی صندوق بین‌المللی پول (در ماه آوریل سال جاری)، نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۱۸ منفی ۵/۴ و برای سال ۲۰۱۹ منفی ۷/۶ بوده است و همچنین این نهاد بین‌المللی پیش‌بینی کرده است که نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۰ با توجه به تشدید تحریم‌ها، افت قیمت نفت و شیوع ویروس کرونا به منفی ۶ درصد برسد؛ این در حالی است که پیش‌بینی قبلی این نهاد از رشد اقتصادی ایران، صفر درصد بوده است.
- تأثیر این ویروس روابط اقتصادی ایران و چین:
  - چین رتبه نخست را در بین شرکای تجاری ایران به خود اختصاص داده است، بطوری‌که ارزش تجارت بین ایران و چین ۲۳ میلیارد دلار بوده است. تعطیلی موقت بسیاری از کارخانجات چینی که کالاهای مورد نیاز صنایع مختلف ایران را تأمین می‌کنند، سبب بروز اختلال در تأمین مواد و کالاهای واسطه‌ای مورد نیاز شرکت‌ها و کارخانه‌های ایرانی شده است.
- تعطیلی فعالیت‌های اقتصادی ایران و کاهش تولید:
  - با گسترش ویروس کرونا و تعطیلی عمومی، علاوه بر بیکاری بخش وسیعی از نیروی کار، حجم تولید نیز کاهش یافته است. با توجه به کاربر بودن بخش خدمات، این بخش بالاترین آسیب را دیده و بخش صنعت نیز با رشد منفی مواجه خواهد شد.
- محدود شدن روابط اقتصادی ایران با کشورهای همسایه:
  - محدود شدن صادرات ایران به کشورهای همسایه به ویژه عراق، افغانستان و ترکیه، ایجاد منابع ارزی از طریق صادرات غیرنفتی را با مشکلاتی روبه‌رو کرده است. همچنین محدودیت مرادوات

با این همسایگان به عنوان مبادی مهم ورود گردشگر به ایران، اعمال محدودیت‌های تردد داخلی و تعطیلی مراکز گردشگری، سبب آسیب به صنعت گردشگری کشور نیز شده است.

۷- اهمیت ۱۵ کشور همسایه در تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران (۲۰۱۷-۲۰۱۸)

- سهم یک درصدی فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی^۵ در کل صادرات کشور؛
- سهم ۱/۵ درصدی فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در کل صادرات به ۱۵ کشور همسایه؛
- سهم ۷۰ درصدی ۱۵ کشور همسایه در صادرات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران (۳۵۳ میلیون دلار از کل صادرات ۴۹۷ میلیون دلاری کشور)؛
- ارزش صادرات ایران به ۱۵ کشور همسایه:
  - تجهیزات پزشکی ایران، حدود ۷ میلیون دلار (بیش از نیمی از کل صادرات ایران در این محصولات)؛
  - لوازم پزشکی و آزمایشگاهی، ۱۹ میلیون دلار (۳۳/۳ درصد از کل صادرات ایران در این محصولات)؛
  - دارو و فرآورده‌های دارویی، ۶۷ میلیون دلار (۱۹ درصد از کل صادرات ایران در این محصولات)؛
  - تجهیزات محافظت شخصی، ۲۶۰ میلیون دلار (۷۴ درصد از کل صادرات ایران در این محصولات)؛

نمودار ۱: سهم صادرات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران به ۱۵ کشور همسایه متوسط ۲۰۱۷-۲۰۱۸

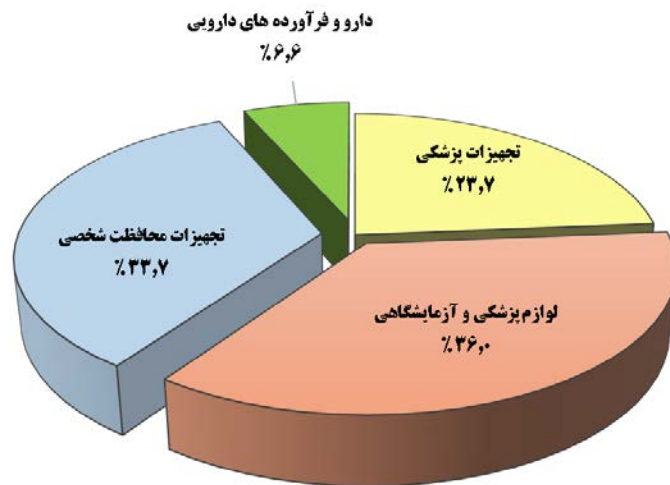
مأخذ: محاسبات براساس پایگاه اطلاعاتی مرکز تجارت بین الملل

^۵ فهرست کالاهای مرتبط با فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی پیوست گزارش است.

• ارزش واردات از ۱۵ کشور همسایه:

- سهم ۴/۴ درصدی فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در کل واردات کشور؛
- سهم ۴/۸ درصدی فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی در کل واردات از ۱۵ کشور همسایه؛
- سهم ۲۱/۷ درصدی ۱۵ کشور همسایه در واردات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران (۵۶۴ میلیون دلار از کل نیاز ۲/۶ میلیارد دلاری کشور در این اقلام)؛
- تجهیزات پزشکی، ۱۳۴ میلیون دلار (۲۴ درصد از کل واردات در این محصولات)؛
- لوازم پزشکی و آزمایشگاهی، ۲۰۳ میلیون دلار (۳۶ درصد از کل واردات ایران در این محصولات)؛
- دارو و فرآورده‌های دارویی، ۱۹۰ میلیون دلار (۳۳/۷ درصد از کل واردات ایران در این محصولات)؛
- تجهیزات محافظت شخصی، ۳۷ میلیون دلار (۶/۶ درصد از کل واردات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران، ۱/۳ درصد واردات تجهیزات محافظت شخصی ایران از ۱۵ کشور همسایه)

نمودار ۲: سهم واردات فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران از ۱۵ کشور همسایه متوسط ۲۰۱۷-۲۰۱۸

مأخذ: محاسبات براساس پایگاه اطلاعاتی مرکز تجارت بین الملل

• مقاصد عمده صادراتی در میان ۱۵ کشور همسایه طی سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۸:

- تجهیزات پزشکی: عراق (۱۵/۶ درصد)، امارات متحده عربی (۶/۵ درصد) ترکیه (۱/۳ درصد)، افغانستان (۰/۷ درصد) و عمان (۰/۵ درصد)؛
- لوازم بهداشتی و آزمایشگاهی: عراق (۳۴/۸ درصد)، ترکیه (۳۴/۸ درصد)، افغانستان (۹/۷ درصد)، آذربایجان (۳/۷ درصد)، پاکستان (۰/۵ درصد)؛

- دارو و فرآورده های دارویی: افغانستان (۸۶/۴ درصد)، عراق (۴۲/۹ درصد)، روسیه (۲۲/۱ درصد)، ترکیه (۴/۵ درصد)، قزاقستان (۳/۰ درصد)؛
- تجهیزات حفاظت شخصی: عراق (۸۹/۶ درصد)، افغانستان (۲۵/۳ درصد)، پاکستان (۶/۷ درصد)، ترکمنستان (۶/۵ درصد) و آذربایجان (۲/۸ درصد)؛
- در فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی، محصولاتی وارد بازار ایران شده‌اند که هایتک هستند و کاربردهای خاصی دارند؛
- در سال ۱۳۹۸ بر اساس سیاست‌های حمایت از تولید داخل واردات حدود ۴۰۰ قلم از تجهیزات پزشکی که به طور کامل در داخل کشور تولید می‌شوند، ممنوع شده است؛

۸- آسیب به بازار صادراتی تجهیزات پزشکی ایران

- زنجیره ارزش کالاهای تولید شده با برند خارجی در ایران که دارای نشان تجهیزات استاندارد پزشکی اروپا (CE) بوده و به دلیل کیفیت و قیمت مناسب به کشورهای اروپایی مانند آلمان و ایتالیا صادر می‌شوند؛ در اثر شیوع ویروس کرونا قطع و منجر به از دست رفتن این بازارها شده است.
- کالاهای تجهیزات پزشکی با نشان ساخت ایران به کشورهای آسیایی میانه، امریکای لاتین، عراق، افغانستان و سوریه صادر می‌شود که بیم از دست رفتن این بازارها نیز وجود دارد.
- برخی دیگر از تجهیزات پزشکی که به صورت دانش فنی یا قطعات صادر شده و در کشورهای دریافت‌کننده مانند آلمان، سوئد، بلاروس، مالزی، چک و روسیه مراحل مونتاژ، تست، کالیبراسیون، بسته‌بندی و برجسب‌گذاری روی آن صورت می‌گیرد که در خصوص این اقلام نیز محدودیت بازار ایجاد خواهد شد.

۹- آخرین تدابیر و تمهیدات گمرکی ایران برای مقابله با کرونا

۹-۱- حوزه صادرات

- ممنوعیت صادرات تجهیزات محافظت شخصی مانند ماسک، لباس گان، دستکش؛ محصولات بهداشتی مانند آب ژاول، ضدعفونی کننده ها، صابون، مایعات شوینده، الکل

۹-۲- حوزه واردات

- موافقت با حمل یک سره و ترخیص شبانه روزی کیت‌های تشخیصی و سایر لوازم پزشکی و آزمایشگاهی با رعایت مقررات مربوطه؛
- موافقت با حمل یکسره مواد اولیه محصولات بهداشتی و ضدعفونی کننده و تجهیزات پزشکی و خروج شبانه روزی این مواد، در صورت نیاز به تعیین ماهیت کالای وارده و ارائه سابقه ترخیص توسط واحد تولیدی وارد کننده، نسبت به پذیرش سابقه ترخیص کالا حتی در مسیر قرمز؛

- ترخیص کالاهای با مجوز حداقل اسناد در صورت ارائه مجوز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بصورت خارج از نوبت و در حداقل زمان ممکن از کلیه گمرکات کشور؛
- معافیت از پرداخت حقوق ورودی اقلام زیر:
  - الف) دارو و لوازم طبی و بیمارستانی مورد احتیاج درمانی و بهداشتی مؤسسات خیریه و عام المنفعه با گواهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛
  - ب) وسائلی نقلیه از جمله آمبولانس، خودروهای فرماندهی امداد و نجات، خودروهای ویژه امداد و نجات به استثناء سواری، بالگرد و قایق امدادی؛
- هماهنگی با مراجع قانونی جهت انتقال و عبور کانتینرهای حاوی محموله های پزشکی یا کیت‌های آزمایشگاهی به کشور که بدلائل مختلف در برخی از مرزهای کشور متوقف و اجازه ادامه مسیر به آنها داده نشده است.

۱۰- جمع بندی

شیوع ویروس تأثیر قابل توجهی بر روی اقتصاد جهانی برجای گذاشت. بطوری که آخرین پیش‌بینی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) حاکی از کاهش ۵۰ درصدی نرخ رشد اقتصادی جهان است، مطابق این پیش‌بینی کاهش نرخ رشد اقتصادی چین به کمتر از ۵ درصد (در مقایسه با نرخ رشد ۶/۱ درصدی آن کشور در سال ۲۰۱۹) و برای آلمان ۰/۳ درصد بوده است؛ همچنین در مورد آلمان تشدید رشد کاهشی تا منفی ۰/۵ درصد در صورت تداوم شیوع کرونا در میان شرکای اصلی این کشور (چین، ژاپن، کره جنوبی و ایتالیا) پیش‌بینی شده است. در این شرایط با توجه به افت تولید در سراسر جهان و افزایش ۲۵ درصد هزینه‌های لجستیکی، کاهش رشد تجارت جهانی نیز بین ۱۳ تا ۳۲ درصد پیش‌بینی شده است. علاوه بر این، برآوردها حاکی از افت تجارت خدمات در جهان نیز بین ۲/۸ تا ۴/۷ درصد نیز است.

با توجه به شرایط خاص بوجود آمده، کشورها تمهیدات تجاری مختلفی در جهت تامین نیازهای داخلی به مواد غذایی و فراوده های دارویی و تجهیزات پزشکی مورد نیاز بکار گرفتند؛ این محدودیت‌های شامل ایجاد یا لغو ممنوعیت یا محدودیت‌ها طی دوره زمانی خاصی بوده است؛ به عنوان مثال کشور هند، ممنوعیت صادرات برخی محصولات دارویی (۲۰۲۰/۰۴/۱۷) را لغو کرده و صربستان، ممنوعیت صادرات ۳۰ روزه بر داروهای خاص (۲۰۲۰/۰۴/۱۵) اعمال نموده است و یا کره جنوبی در جهت تامین ماسک مورد نیاز در کشور خود علاوه بر ایجاد محدودیت در صادرات ماسک، اخذ تعرفه از واردات آن را نیز لغو کرده است (۲۰۲۰/۰۴/۱۴). کشورهایی مثل ویتنام و رومانی در زمینه مواد غذایی اقداماتی را در دستور کارشان قرار دادند. ویتنام با کمی اغماض، ممنوعیت صادرات برنج با سهمیه صادراتی جایگزین کرد (۲۰۲۰/۰۴/۱۱) و در مقابل رومانی، صادرات غلات، آرد، شکر و برخی محصولات دیگر را به حالت تعلیق درآورد (۲۰۲۰/۰۴/۱۰).

در بازار جهانی فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی نقش غالب مربوط به کشورهای آلمان، آمریکا، چین، سوئیس، هلند، بلژیک، ایرلند و سنگاپور است. تأمین بیش از نیمی از تقاضای جهان در ماسک‌های صورت توسط سه کشور چین، آلمان و آمریکا صورت می‌پذیرد و همچنین نیمی از دستگاه‌های کمک تنفسی جهان نیز توسط کشورهای سنگاپور (۱۸ درصد)، آمریکا (۱۶ درصد)، هلند (۱۰ درصد) و چین (۱۰ درصد) تأمین می‌شود. نقش برجسته چین با اختصاص ۴۹ درصد از صادرات تجهیزات محافظت شخصی جهان و ۲۲ درصد از صادرات لوازم پزشکی و آزمایشگاهی جهان به خود مشهود است. ۶۵ درصد صادرات دارو و فرآورده‌های دارویی جهان به فرانسه اختصاص دارد. محدودیت‌های اعمال شده از سوی کشورهای فوق در زمینه تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی به جهت تأمین نیازهای داخلی خود، مشکلات عدیده‌ای را برای سایر کشورها بوجود آورده است. ایجاد این‌گونه محدودیت‌ها توسط کشورهایی مانند فرانسه که ۶۵ درصد صادرات دارو و فرآورده‌های دارویی جهان را در اختیار دارد و آمریکا در زمینه صادرات ماسک، انگلستان در زمینه صادرات تجهیزات محافظت شخصی، ایرلند در زمینه صادرات لوازم پزشکی و آزمایشگاهی و تجهیزات محافظت شخصی به وخامت اوضاع در زمینه تأمین نیازها در کشورهای دیگر منجر شده است. در جهت تأمین این نیازها، نیمی از کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت اقدام به حذف موانع تعرفه‌ای برای داروها و فرآورده‌های دارویی در تجارت درون‌گروهی کردند؛ اما کشورهای زیادی علیرغم شیوع ویروس کرونا و نیاز مردم به فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی همچنان تعرفه‌های بالایی را بر واردات اعمال می‌کنند؛ در همین راستا سازمان بهداشت جهانی به کشورها توصیه کرد که تعرفه تجهیزات محافظت شخصی که در شرایط فعلی از تقاضای بیشتری برخوردار را تعدیل کنند؛ تعرفه این اقلام حدود پنج برابر تعرفه داروها و فرآورده‌های دارویی می‌باشد.

اقتصاد ایران که طی سال‌های اخیر بدلیل تحریم‌ها تحت فشار قرار داشت، به جهت آثار سوء شیوع ویروس کرونا دچار محدودیت‌های شدیدتری شده است؛ بطوری که ارزیابی صندوق بین‌المللی پول (در ماه آوریل سال جاری) حاکی است نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۱۸ منفی ۵/۴ و برای سال ۲۰۱۹ منفی ۷/۶ بوده است و همچنین این نهاد بین‌المللی پیش‌بینی کرده است که نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۰ با توجه به تشدید تحریم‌ها، افت قیمت نفت و شیوع ویروس کرونا به منفی ۶ درصد برسد؛ این در حالی است که پیش‌بینی قبلی این نهاد از رشد اقتصادی ایران، صفر درصد بوده است. با توجه به نقش برجسته چین در تجارت ایران بویژه در تأمین کالاهای واسطه‌ای و مواد اولیه مورد نیاز تولید صنایع، به شدت شرکت‌ها و کارخانه‌های ایرانی دچار محدودیت شده‌اند و همچنین در اثر اختلال در مسیرهای تأمین منابع ارزی بدلیل محدود شدن صادرات ایران به کشورهای همسایه به ویژه عراق، افغانستان و ترکیه، ایجاد منابع ارزی از کانال صادرات غیرنفتی را با مشکلاتی روبه‌رو کرده است. با این وجود ضروری است که توسعه تجارت با کشورهای همسایه که از قبل در برنامه‌های کشور قرار داشت، مورد توجه و اهتمام ویژه قرار گیرد.

با وجود تمامی تنگناها، برای مقابله با آثار سوء شیوع کرونا در جهت حفظ سلامت جامعه بویژه در خصوص تامین نیازها به فراورده های دارویی و تجهیزات پزشکی تدابیر و تمهیدات گمرکی به شرح زیر در نظر گرفته است:

- ممنوعیت صادرات تجهیزات محافظت شخصی مانند ماسک، لباس گان، دستکش؛ محصولات بهداشتی مانند آب ژاول، ضدعفونی کننده ها، صابون، مایعات شوینده، الکل؛
- موافقت با حمل یک سره و ترخیص شبانه‌روزی کیت‌های تشخیصی و سایر لوازم پزشکی و آزمایشگاهی با رعایت مقررات مربوطه؛
- موافقت با حمل یکسره مواد اولیه محصولات بهداشتی و ضدعفونی کننده و تجهیزات پزشکی و خروج شبانه‌روزی این مواد، در صورت نیاز به تعیین ماهیت کالای وارده و ارائه سابقه ترخیص توسط واحد تولیدی وارد کننده، نسبت به پذیرش سابقه ترخیص کالا حتی در مسیر قرمز؛
- ترخیص کالاهای با مجوز حداقل اسناد در صورت ارائه مجوز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بصورت خارج از نوبت و در حداقل زمان ممکن از کلیه گمرکات کشور؛
- معافیت از پرداخت حقوق ورودی دارو و لوازم طبی و بیمارستانی مورد احتیاج درمانی و بهداشتی مؤسسات خیریه و عام المنفعه با گواهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همچنین وسائط نقلیه از جمله آمبولانس، خودروهای فرماندهی امداد و نجات، خودروهای ویژه امداد و نجات به استثناء سواری، بالگرد و قایق امدادی؛
- هماهنگی با مراجع قانونی جهت انتقال و عبور کانتینرهای حاوی محموله های پزشکی یا کیت های آزمایشگاهی به کشور که بدلیل مختلف در برخی از مرزهای کشور متوقف و اجازه ادامه مسیر به آنها داده نشده است.

شیوع کرونا محدودیت‌هایی برای بازار صادراتی تجهیزات پزشکی ایران نیز ایجاد نموده است. از دست رفتن بازار تجهیزات پزشکی در اثر شیوع ویروس کرونا بدلیل قطع زنجیره ارزش کالاهای تولید شده با برند خارجی که دارای نشان تجهیزات استاندارد پزشکی اروپا (CE) بوده و به دلیل کیفیت و قیمت مناسب به کشورهای اروپایی مانند آلمان و ایتالیا صادر می‌شوند و همچنین بیم از دست رفتن بازار کالاهای تجهیزات پزشکی با نشان ساخت ایران به کشورهای آسیایی میانه، آمریکای لاتین، عراق، افغانستان و سوریه از آن جمله است. علاوه بر این، محدودیت بازار برخی دیگر از تجهیزات پزشکی که به صورت دانش فنی یا قطعات صادر شده و در کشورهای دریافت‌کننده مانند آلمان، سوئد، بلاروس، مالزی، چک و روسیه مراحل مونتاژ، تست، کالیبراسیون، بسته‌بندی و برچسب‌گذاری روی آن انجام می‌گیرد، نیز وضعیت را بدتر کرده است.

از آنجا که طی مدت شیوع ویروس کرونا در کشور، تولید فراورده‌های دارویی، مواد بهداشتی و تجهیزات پزشکی در دستور کار بسیاری از شرکت‌ها و بنگاه‌های برخوردار از ظرفیت مناسب در این خصوص قرار گرفت، توسعه تجارت مازاد بر مصرف این اقلام می‌تواند در دستور کار قرار گیرد. علیرغم شرایط فوق، سهم فراورده‌های دارویی

و تجهیزات پزشکی در دوره (۲۰۱۷-۲۰۱۸) در کل صادرات غیرنفتی کشور، یک درصد و در کل واردات کشور ۴/۴ درصد بوده است؛ طبق بررسی‌های انجام شده، ۱۵ کشور همسایه نقش چشمگیری و برجسته‌ای در تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی ایران دارند، بطوری که ۷۰ درصد صادرات و ۲۲ درصد واردات کشور در تجارت فرآورده‌های دارویی و تجهیزات پزشکی با ۱۵ کشور همسایه بوده است؛ بنابراین فرصت مناسبی جهت توسعه همکاری‌های در این زمینه وجود دارد.

۱۱- منابع

[۱] <https://www.trademap.org/>

[۲] World Tariff Profiles, 2019

[۳] World Trade Organization

[۴] World Customs Organization

[۵] <https://www.icis.com/explore/resources/news/2020/03/13/10482208/insight-coronavirus-restrictions-exacerbate-crude-falls-and-chemical-prices-suffer>

[۶] اداره کل تجهیزات پزشکی کشور

[۷] گمرک جمهوری اسلامی ایران

۱۲- پیوست

محصولات دارویی و فرآورده‌های پزشکی بر اساس اعلام سازمان جهانی تجارت

جدول الف: دارو و فرآورده های دارویی

HS 2017	Short product description
300213	Immunological products, unmixed, ... not for retail sale
300214	Immunological products, mixed, ... not for retail sale
300215	Immunological products, ... for retail sale
300219	Immunological products, n.e.s.
300220	Vaccines for human medicine
300310	Medicaments containing penicillins ... not for retail sale
300320	Medicaments containing antibiotics, ... not for retail sale
300331	Medicaments containing insulin, ... not for retail sale
300339	Medicaments containing hormones ... not for retail sale
300341	Medicaments containing ephedrine ... not for retail sale
300342	Medicaments containing pseudoephedrine "INN" or its salts, ... not for retail sale
300343	Medicaments containing norephedrine or its salts, ... not for retail sale
300349	Medicaments containing alkaloids or derivatives thereof, ... not for retail sale
300360	Medicaments containing any of the following antimalarial active principles: ... not put up for retail sale
300390	Medicaments consisting of two or more constituents mixed together for therapeutic or prophylactic uses, not for retail sale
300410	Medicaments containing penicillins or derivatives thereof ... for retail sale
300420	Medicaments containing antibiotics, ... for retail sale
300431	Medicaments containing insulin but not antibiotics, ... for retail sale
300432	Medicaments containing corticosteroid hormones, ... for retail sale
300439	Medicaments containing hormones or steroids ... for retail sale
300441	Medicaments containing ephedrine or its salts, ... for retail sale
300442	Medicaments containing pseudoephedrine "INN" or its salts, ... for retail sale
300443	Medicaments containing norephedrine or its salts, ... for retail sale
300449	Medicaments containing alkaloids or derivatives thereof... for retail sale
300450	Medicaments containing provitamins, vitamins,... for retail sale
300460	Medicaments containing any of the following antimalarial active principles ... for retail sale
300490	Medicaments consisting of mixed or unmixed products ... for retail sale

جدول ب: لوازم پزشکی و آزمایشگاهی

HS 2017	Short product description
220710	Undenatured ethyl alcohol, of actual alcoholic strength of $\geq 80\%$
284700	Hydrogen peroxide, whether or not solidified with urea
300120	Extracts of glands or other organs or of their secretions, for organo-therapeutic uses
300190	Dried glands and other organs for organo-therapeutic uses; heparin and its salts, ...
300212	Antisera and other blood fractions
300290	Human blood; animal blood ...; toxins, cultures of micro-organisms and similar products
300510	Adhesive dressings and other articles ... put up for retail sale for medical, surgical, dental or veterinary purposes
300590	Wadding, gauze, bandages and the like put up for retail sale for medical, surgical, dental or veterinary purposes
300610	Sterile surgical catgut, similar sterile suture materials,...
300620	Reagents for determining blood groups or blood factors
300630	Opacifying preparations for x-ray examinations; diagnostic reagents for administration to patients
300650	First-aid boxes and kits
300670	Gel preparations designed to be used in human or veterinary medicine ...
340212	Cationic organic surface-active agents
340213	Non-ionic organic surface-active agents
350400	Peptones and their derivatives; other protein substances and their derivatives, n.e.s.; ...
350790	Enzymes and prepared enzymes, n.e.s.
370110	Photographic plates and film in the flat, sensitised, unexposed, for X-ray
370210	Photographic film in rolls, unexposed, for X-ray
380894	Disinfectants, put up in forms or packings for retail sale
382100	Prepared culture media for the development or maintenance of micro-organisms

382200	Diagnostic or laboratory reagents on a backing, prepared diagnostic or laboratory reagents and certified reference materials
392620	Articles of apparel and clothing accessories produced by the stitching or sticking together of plastic sheeting
401490	Hygienic or pharmaceutical articles
401511	Surgical gloves, of vulcanised rubber
401519	Gloves, mittens and mitts, of vulcanised rubber
701710	Laboratory, hygienic or pharmaceutical glassware, of fused quartz or other fused silica
701720	Laboratory, hygienic or pharmaceutical glassware having a linear coefficient of expansion $\leq 5 \times 10^{-6}$ per kelvin within a temperature range of 0°C to 300°C
701790	Laboratory, hygienic or pharmaceutical glassware n.e.s
901831	Syringes, with or without needles, used in medical, surgical, dental or veterinary sciences
901832	Tubular metal needles and needles for sutures, used in medical, surgical, dental or veterinary sciences
901839	Needles, catheters, cannulae and the like, used in medical, surgical, dental or veterinary sciences

جدول ج: تجهیزات پزشکی

HS 2017	Short product description
841920	Medical, surgical or laboratory sterilizers
901050	Apparatus and equipment ....: negatoscopes
901110	Stereoscopic optical microscopes
901180	Optical microscopes
901811	Electro-cardiographs
901812	Ultrasonic scanning apparatus
901813	Magnetic resonance imaging apparatus
901814	Scintigraphic apparatus
901819	Other electro-diagnostic apparatus
901820	Ultraviolet or infra-red ray apparatus used in medical, surgical, dental or veterinary sciences
901890	Instruments and appliances used in medical, surgical or veterinary sciences, n.e.s.
901920	Ozone therapy, oxygen therapy, aerosol therapy, artificial respiration or other therapeutic respiration apparatus
902150	Pacemakers for stimulating heart muscles
902212	Computer tomography apparatus
902214	Apparatus based on the use of X-rays, for medical, surgical or veterinary uses
902219	Apparatus based on the use of X-rays
902221	Apparatus based on the use of alpha, beta or gamma radiations, for medical, surgical, dental or veterinary uses
902229	Apparatus based on the use of alpha, beta or gamma radiations, n.e.s
902230	X-ray tubes
902290	X-ray generators, high tension generators, control panels and desks, screens, ...
902511	Thermometers, liquid-filled, for direct reading, not combined with other instruments
902519	Thermometers and pyrometers, not combined with other instruments
902780	Instruments and apparatus for physical or chemical analysis, or for measuring or checking viscosity ...
903020	Oscilloscopes and oscillographs
940290	Operating tables, examination tables, and other medical, dental, surgical or veterinary furniture

جدول د: تجهیزات محافظت شخصی

HS 2017	Short product description
340111	Hand soap
340130	Hand soap
340220	Other cleaning products
382499	Hand sanitizer
392690	Face masks
630790	Face masks
900490	Protective spectacles and visors
902000	Face masks

Source: World Customs Organization: HS Classification reference for کرونا medical supplies